

УДК 378.015.3-055.1/3

DOI:10.24061/2413-0737/XXI.2.82.1.2017.37

*А.О. Міхєєв, В.Б. Попович, М.П. Тимофієва, К.І. Яковець***ГЕНДЕРНІ ВІДМІННОСТІ ОСОБИСТІСНОЇ АДАПТАЦІЇ СТУДЕНТІВ
ДО НАВЧАННЯ НА 3-МУ КУРСІ**

Вищий державний навчальний заклад України «Буковинський державний медичний університет», м. Чернівці

Резюме. У статті висвітлено результати дослідження гендерних відмінностей адаптації студентів медичних факультетів, що навчаються на 3-му курсі. Показано, що в більшості студентів досить низький рівень соціально-психологічної адаптації, який не залежить від статі. У дівчат рівень нервово-психічної стійкості набагато вище, ніж у юнаків, відповідно п'ята студентка та третій студент за умов навчання у вищому медичному навчальному закладі спроможні швидко

адаптуватися, комунікабельні і неконфліктні. Практично половина дівчат дотримуються загальноновизнаних норм та правил, а студентам чоловічої статі такий показник притаманний лише кожному п'ятому опитаному. Для більшості студентів незалежно від статі не притаманна схильність до відхиленої поведінки та правопорушень.

Ключові слова: гендер, соціалізація, адаптація, комунікативність, студенти, навчання.

Вступ. Людина впродовж свого життя зазнає дії багатьох факторів, що супроводжується певною відповіддю з боку як фізіології, так і психології. А це може супроводжуватися намаганням уникати стресової ситуації, а часом і розвитком агресивності. Важливим чинником у цьому є безпосередньо саме навчання [2]. Воно займає суттєву частину нашого життя і залежить від обраної спеціалізації. Упродовж усього періоду здобуття вищої освіти у студентів формується спрямування до використання набутих знань та вмінь відповідно до вимог обраної професії [3].

Адаптація сучасної молоді впродовж навчання у ВНЗ є цілісним процесом із формування знань, умінь і навичок стосовно їх обраної професії, що вкрай виразно простежується на прикладі студентів вищих медичних навчальних закладів [1]. Процеси особистісної адаптації до змінених умов життя найактивніше відбувається на перших курсах і з кожним наступним роком студенти все більше пристосовуються [7]. Зрозуміло, що це знаходить своє відображення безпосередньо і на здоров'ї майбутніх фахівців [8].

Гендерні особливості різних аспектів нашого життя в останні роки прискіпливо вивчаються психологами, педагогами та медиками [5, 6]. Це зумовлено тим, що в чоловіків стресові ситуації найчастіше відображаються на психічному та фізичному здоров'ї, а в жінок – навпаки, суттєво менше. Відповідно, молоді люди на фоні стресу стають агресивнішими та схильні до правопорушень, а в жінок психіка – більш гнучка, тому реакція на стрес у них суттєво стриманіша [6, 9, 10].

Мета дослідження. Вивчити гендерні відмінності показників особистісної адаптації студентів медичних факультетів ВДНЗ України «БДМУ», які навчаються на 3-му курсі.

Матеріал і методи. Дослідження проводилося у 2016-2017 н.р. за однакових умов, без попередження про тестування. Вибірково були протестовані студенти медичних факультетів віком 19-20 років, усього 46 осіб, у тому числі 17 юнаків та 29 дівчат. Для тестування використовували багаторівневий опитувальник БОО «Адап-

тивність» із визначенням основних показників соціально-психологічної адаптації [4].

Результати дослідження та їх обговорення. Отримані нами тестування студентів показали високий рівень вірогідності, що дозволило їх адекватно оцінювати та інтерпретувати.

Так, рівень поведінкової регуляції в більшості студенток (55,17 %) виявився недостатнім із низьким рівнем працездатності – від окремих ознак нестійкості до високого рівня нестійкості (рис. 1). При цьому може спостерігатися як тимчасове погіршення якості діяльності, у тому числі і розумової, так і ознаки граничних нервово-психічних розладів, ускладнене пристосування до нових умов та низька толерантність до фізичних і психічних навантажень.

У 20,68 % дівчат рівень поведінкової регуляції (нервово-психічної стійкості) був достатнім або навіть високим, а у 24,14 % – зниженим. У студентів чоловічої статі показник нестійкості був у межах 47,06 %, 11,76 % юнаків 3-го курсу мали в цілому достатній рівень, а 41,18 % – знижений рівень. Це може свідчити про кращий рівень поведінкової регуляції у студентів жіночої статі до ускладнених умов діяльності, ніж у чоловіків.

Інший показник нашого дослідження – комунікативний потенціал – у 13,79 % студенток 3-го курсу був на середньому рівні, у 44,83 % – на задовільному, а у 27,59 % – пониженим та 6,89 % – низьким (табл. 1). Лише в 3,45 % студенток рівень комунікативності був на високому рівні, що супроводжується швидкою адаптацією в новому колективі, адекватною оцінкою своєї ролі в ньому та суспільстві, правильною побудовою взаємостосунків у колективі. Зниження рівня комунікативності також знаходить своє відображення на процесах адаптації до нового колективу – є ознаки акцентуації характеру, ускладнення у формуванні стосунків з однолітками у групі, а іноді і викладачами, час адаптації суттєво зростає, може проявлятися схильність до підвищеної конфліктності та хвороблива реакція на критику.

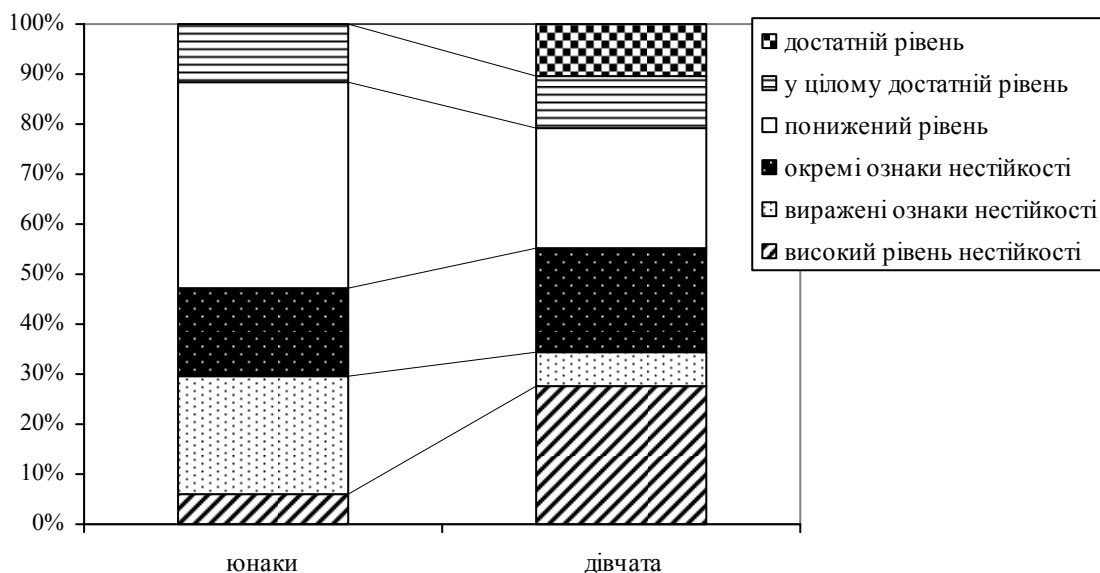

Рис. 1. Рівень нервово-психічної стійкості студентів, %

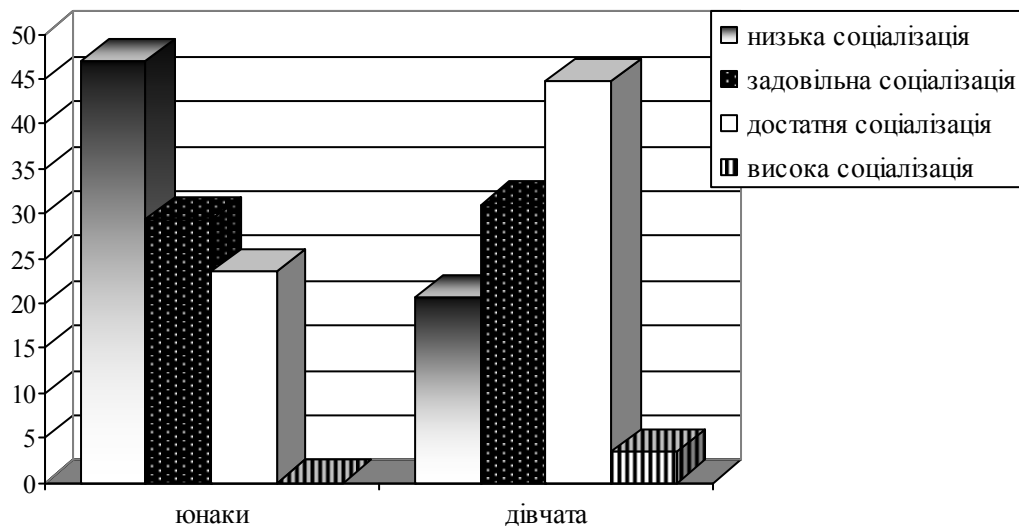

Рис. 2. Показники рівня соціалізації студентів, %

Таблиця 1

Рівень комунікативних здібностей студентів 3-го курсу

Показник	Юнаки (n=17)		Дівчата (n=29)	
	Абс. к-сть	%	Абс. к-сть	%
Низький рівень	1	5,88	2	6,89
Понижений рівень	4	23,53	8	27,59
Задовільний рівень	6	35,29	13	44,83
Середній рівень	5	29,41	4	13,79
Достатній рівень	1	5,88	1	3,45
Високий рівень	0	-	1	3,45

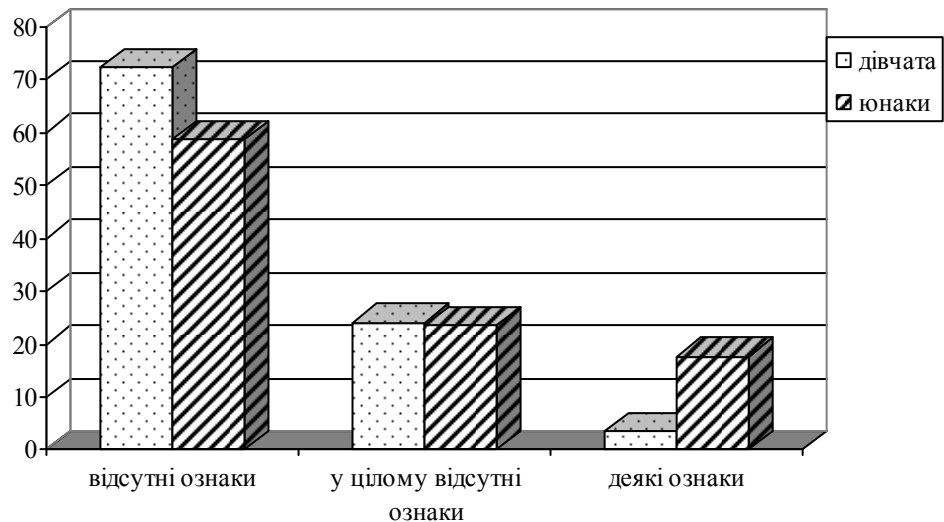

Рис. 3. Ознаки девіації поведінки у студентів, %

У студентів чоловічої статі зниження рівня комунікативного потенціалу виявлено у 29,41 %, задовільний рівень – у 35,29 %, а середній або достатній – у 29,41 % та 5,88 % відповідно. Тобто, практично кожен третій студент та п'ята студентка, опитані нами упродовж навчання, здатні відносно швидко адаптуватися до умов нового колективу, легко встановлюють контакти з оточуючими і є майже неконфліктними.

Вивчення нами показника морально-етичної нормативності у студентів під час навчання показало орієнтованість переважно на власне «Я», не дотримання загально визнаних норм, перевагу особистісних інтересів над груповими в більшості представників чоловічої статі – 8 опитаних (47,05 %; рис. 2). У таких молодих людей спостерігається низький рівень соціалізації. Відповідно, майже кожен третій студент (5 опитаних) має задовільний рівень соціалізації, а в 4 юнаків (23,53 %) спостерігається достатній рівень соціалізації. У дівчат 3-го курсу медичних факультетів низький рівень соціалізації практично вдвічі менший, ніж у студентів – 20,67 %. Водночас задовільний рівень виявлено у 31,04 % опитаних, а достатній та високий – у 44,82 % та 3,45 % відповідно.

Тобто, за впливу навчання у практично половині студенток третього курсу спостерігається дотримання певних колективних вимог, у більшості випадків групові інтереси переважають над особистими і є чітко дотримання загальноприйнятих норм та правил. Водночас у студентів чоловічої статі такий рівень соціалізації виявляється лише приблизно в кожного п'ятого опитаного.

Окреме опитування було проведене з метою встановити схильність студентів та студенток 3-го курсу мати певні девіації поведінки, що може мати місце поруч із низькою соціалізацією (рис. 3).

Ми встановили, що у 21 студента жіночої (72,41 %) та у 10 студентів чоловічої статі (58,82 %) не має чітких ознак девіантної поведінки. Проте схильність до відхилень поведінки за результатами тестування нами визначена в 17,65 %

опитаних студентів та лише в 3,35 % студенток. Це може поєднуватися з окремими проявами агресивності відносно одногрупників чи близьких, а іноді навіть зі схильністю до правопорушень та підвищеної конфліктності. Проте більшості студентів це не притаманно незалежно від статі.

Останній показник, який ми вивчали, – особистісний потенціал соціально-психологічної адаптації. Опитування показало, що для більшості студентів 3-го курсу обох статей характерним є низький рівень адаптації, що виявляється в 11 опитаних юнаків (64,71 %) та у 21 дівчини (72,41 %). Ці молоді люди під час навчання у ВНЗ можуть мати виразні ознаки нервово-психічних зривів, низьку нервово-психічну опірність, часто конфліктують. У шести з опитаних нами студентів чоловічої статі (35,29 %) та у семи жіночої (24,14 %) виявлено задовільний рівень адаптації, і лише в однієї дівчини (3,35 %) – високий.

Висновки

1. Для більшості студентів 3-го курсу притаманний низький рівень соціально-психологічної адаптації, що не залежить від статі.
2. Встановлено, що у студентів-дівчат суттєво вищий рівень нервово-психічної стійкості, ніж у юнаків, а кожен третій студент та п'ята студентка під час навчання у вищому медичному навчальному закладі здатні відносно швидко адаптуватися до умов колективу та легко встановлюють контакти з оточуючими.
3. Навчання не знижує рівня соціалізації опитаних і в практично половині дівчат є чітко дотримання колективних вимог, загальноприйнятих норм та правил, а групові інтереси переважають над особистими. Водночас у юнаків такий рівень притаманний лише приблизно кожному п'ятому.
4. Не спостерігається гендерних відмінностей у схильності до відхилень поведінки та правопорушень.

Перспективи подальших досліджень. Подальші дослідження доцільно спрямувати на вивчення гендерних особливостей показників особистісної адаптації у студентів як інших курсів, так і країни походження (іноземні студенти). Останнє сприятиме кращому розумінню процесів адаптації молоді до навчання у ВНЗ, а також урахуванню її гендерних особливостей.

Література

1. Гендерные особенности психофизиологических аспектов адаптации студентов / Н.О. Давыдова, И.И. Чермушникова, Т.А. Сманцер [и др.] // Вестн. нов. мед. технологий. Электронное издание. – 2013. – № 1. – С. 563-567.
2. Коляденко С.М. Врахування психологічних особливостей студентської молоді у процесі виховання / С.М. Коляденко // Модернізація українського суспільства в умовах євроінтеграції: [зб. наук. робіт] / за заг. ред. Т.В. Семенюк, С.М. Коляденко, Н.П. Павлик. – Житомир: Вид-во Житомирського державного університету імені Івана Франка, 2016. – С. 80-88.
3. Любіна Л.А. Гендерні особливості формування професійної компетентності майбутніх лікарів: дис. на здоб. наук. ступ. канд. психол. наук, за спеціальністю 19.00.07 – педагогічна та вікова психологія. – Інститут психології імені Г.С. Костюка НАПН України. – К., 2015. – 300 с.
4. Маклакова А.Г. Многоуровневый личностный опросник «Адаптивность» (МЛО-АМ) / А.Г. Маклакова, С.В. Чермянина // Практ. психодиагност. Методики и тесты. Учебное пособие. Ред. и сост. Райгородский Д.Я. – Самара, 2001. – С. 549-558.
5. Нестерук Н.О. Статеві обумовлені особливості поведінкових проявів особистості студентів / Н.О. Нестерук // Актуал. пробл. психол.: зб. наук. праць Інституту психології імені П.С. Костюка. – К.: ДП «Інформаційно-аналітичне агентство», 2013. – Т. X, вип. 25. – С. 702-709.
6. Сирова Г.О. Гендерні проблеми адаптації до умов навчання у ВНЗ / Г.О. Сирова, Н.М. Чаленко, Н.В. Копотєва: матеріали IV Міжнар. наук.-практ. конф., присвяченої 210-річчю Харківського національного медичного університету [«Гендер. Екологія. Здоров'я»], (Харків, 21-22 квітня 2015 р.). – Харків: ХНМУ, 2015. – С. 182-183.
7. Mental well-being in first year medical students: A comparison by race and gender / R.R. Hardeman, J.M. Przedworski, S.E. Burke [et al.] // Journal of racial and ethnic health disparities. – 2015. – Vol. 2, Is. 3. – P. 403-413.
8. Imagining alternative professional identities: Reconfiguring professional boundaries between nursing students and medical students / V. Langendyk, I. Hegazi, L. Cowin [et al.] // Academic Medicine. – 2015. – Vol. 90, Is. 6. – P. 732-737.
9. Spinath B. Gender differences in school success: what are the roles of students' intelligence, personality and motivation? / B. Spinath, C. Eckert, R. Steinmayr // Educational Research. – 2014. – Vol. 56, Is.2. – P. 230-243.
10. Gender Analysis of Social Health of Students / A.V. Vereshchagina, N.K. Gafiatulina, A.M. Kумыков [et al.] // Review of European Studies. – 2015. – Vol. 7, № 7. – P. 223-230.

ГЕНДЕРНЫЕ ОТЛИЧИЯ ЛИЧНОСТНОЙ АДАПТАЦИИ СТУДЕНТОВ К ОБУЧЕНИЮ НА 3-ЕМ КУРСЕ

А.А. Михеев, В.Б. Попович, М.П. Тимофієва, К.І. Яковец

Резюме. В статье освещены результаты исследования гендерных отличий адаптации студентов медицинских факультетов, которые учатся на 3-ем курсе. Показано, что у большинства студентов довольно низкий уровень социально-психологической адаптации, который не зависит от пола. У девушек уровень нервно-психической стойкости намного выше, чем в юношей, соответственно пятая студентка и третий студент при условиях обучения в высшем медицинском учебном заведении способны быстро адаптироваться, коммуникабельны и неконфликтны. Практически половина девушек соблюдают общепризнанные нормы и правила, а студентам мужского пола такой показатель присущий лишь каждому пятому опрошенному. Для большинства студентов независимо от пола не присуща склонность к отклонениям поведения и правонарушениям.

Ключевые слова: гендер, социализация, адаптация, коммуникативность, студенты, обучение.

GENDER DIFFERENCES OF THE 3RD YEAR STUDENT'S PERSONAL ADAPTATION TO STUDYING

A.A. Mikheiev, V.B. Popovych, M.P. Timofieva, K.I. Iakovets

Abstract. The key problem of the article is the results of a research about gender-sensitive adaptation of the 3rd year students of medical faculties to studying. Most of the 3rd year students regardless of gender have a lower level of social and psychological adaptation. There is a higher level of neuro-psychological stability of female students than male ones. Every third male student and fifth female student are able to adapt relatively quickly to the learning environment of higher medical schools, they are sociable and non-conflict. Almost half of the girls follow accepted norms and rules while only one in five surveyed boys did the same. Most students, regardless of the gender, are not predisposed to inadequate behavior or transgressions of the law.

Key words: gender, socialization, adaptation, communicativeness, students, studying.

State Higher Educational Institution of Ukraine «Bukovinian State Medical University» (Chernivtsi)

Рецензент – проф. А.С. Борисюк

Buk. Med. Herald. – 2017. – Vol. 21, № 2 (82), part 1. – P. 173-176

Надійшла до редакції 21.03.2017 року